

INDYWIDUALIZACJA AKTU GŁOSOWANIA

Treść projektowanych zmian w projekcie ustawy z 10.11.2017r. O ZMIANIE NIEKTÓRYCH USTAW W CELU ZWIĘKSZENIA UDZIAŁU OBYWATELI W PROCESIE WYBIERANIA, FUNKCJONOWANIA I KONTROLOWANIA NIEKTÓRYCH ORGANÓW PUBLICZNYCH:

NA SZCZEBLU GMINY :

2) art. 14 U.S.G. otrzymuje brzmienie:

„Art. 14. 1. Uchwały rady gminy zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu jawnym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. Głosowania jawne na sesjach rady odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania, w sposób określony w zdaniu pierwszym nie jest możliwe z przyczyn technicznych głosowania odbywają się imiennie.

3. Imienne wykazy głosowań radnych podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości na stronach internetowych gminy oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.”;

3) c) po pkt 12a dodaje się pkt 12b w brzmieniu: „12b) rozpatrywanie inicjatyw uchwałodawczych, o których mowa w art. 41a.”

NA SZCZEBLU POWIATU :

3) w art. 13 po ust. 1 dodaje się 1a i 1b w brzmieniu: „1a. Głosowania jawne na sesjach rady odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania, w sposób określony w zdaniu pierwszym nie jest możliwe z przyczyn technicznych głosowania odbywają się imiennie. 1b. Imienne wykazy głosowań radnych podawane są niezwłocznie do publicznej wiadomości na stronach internetowych powiatu oraz w sposób zwyczajowo przyjęty.”;

NA SZCZEBLU WOJEWÓDZTWA:

3) w art. 19 po ust. dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu: „1a. Głosowania jawne na sesjach sejmiku województwa odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania w sposób określony w zdaniu pierwszym nie jest możliwe z przyczyn technicznych głosowania odbywają się imiennie. 1b. Imienne wykazy głosowań radnych podawane są niezwłocznie do publicznej wiadomości na stronach internetowych sejmiku województwa oraz w sposób zwyczajowo przyjęty.”;

Poniżej przedstawiamy jak wyglądała w całej Polsce sytuacja w tym zakresie, w 2015 r., na poziomie regulacji statutowej. Dane dotyczą stanu regulacji z pierwszej połowy roku 2015 r.

Stan rzeczywisty wynikający z realizacji przez Fundację Centrum Inicjatyw na Rzecz Społeczeństwa od 1 lutego 2014 r. do 30 kwietnia 2015 r. projektu pod tytułem „Jawność obrad rad miejskich i rad powiatów w Polsce”. Przedmiotem badań było funkcjonowanie rad miast i rad powiatów z punktu widzenia zasady jawności ich działania. Badaniem objęte zostało 619 jednostek samorządu terytorialnego: wszystkie powiaty ziemskie i grodzkie (314), oraz gminy miejskie (305). Przeprowadzone zostały badania dwóch zasadniczych obszarów dla funkcjonowania zasady jawności: zawartość stron BIP, oraz treść statutów jednostek samorządu terytorialnego¹.

¹ Projekt był realizowany w ramach dotacji przyznanej z programu Obywatele dla Demokracji, prowadzonego przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Funduszy EOG), na podstawie umowy zawartej między Fundacją im. Stefana Batorego a Biurem Mechanizmów Finansowych z siedzibą w Brukseli. Podstawowym przesłaniem projektu było identyfikowanie i szerokie promowanie dobrych praktyk w obszarze jawności funkcjonowania organów stanowiących. Z tego powodu nie publikujemy

INDYWIDUALIZACJA AKTU GŁOSOWANIA

Badaniem objęta została kwestia, **jak statuty traktują możliwość zapoznania się z dokładnymi wynikami głosowań w radzie.** Docelowym oczekiwanym rozwiązaniem jest możliwość poznania w protokole dokładnego personalnego głosowania wszystkich członków rady, w tych głosowaniach, które były przeprowadzone w trybie jawnym. W obowiązującym ustawodawstwie brak jest w tym zakresie jakichkolwiek regulacji. Zarówno ustawy ustrojowe samorządowe, jak i udip nie reguluje kwestii identyfikacji głosowań w tym zakresie.

Od przyjętych metod głosowania należy jednak odróżnić instrumenty techniczne służące do ustalania wyników, najczęściej wykorzystujące systemy elektroniczne, które umożliwiają poznanie sposobu głosowania poszczególnych radnych. Oznacza to, że uzyskanie informacji na temat sposobu głosowania jest ograniczone sposobem liczenia głosów, a nie metodą głosowania. Skoro bowiem głosowanie radnych jest co do zasady jawne, to nie ma przeciwwskazań, aby imiennie określać sposób rozstrzygnięcia konkretnego problemu.

W tym miejscu warto przytoczyć wyniki badań, które wynikają z udzielonych odpowiedzi przez wszystkie jednostki poddane badaniu. W prowadzonym badaniu zadaliśmy wszystkim jednostkom pytanie: „Czy w Państwa jednostce samorządu terytorialnego istnieje możliwość by radni głosowali elektronicznie w trakcie obrad organu stanowiącego (rady miasta/rady powiatu)?” Możliwość głosowania z wykorzystaniem systemu elektronicznego umożliwiającego radnym głosowanie elektroniczne wykorzystuje tylko 17% z przebadanych 619 jednostek samorządu terytorialnego. Głosowanie elektroniczne wykorzystywane jest najczęściej w jednostkach samorządu terytorialnego położonych w województwach: śląskim (33,3% - 22 z 66), zachodniopomorskim (27,6% - 8 z 29), pomorskim (20,0% - 8 z 40). Najrzadziej w województwach: świętokrzyskim (5,6% - 1 z 18) i podlaskim (7,4% - 2 z 27). Głosowanie w ten sposób stosują głównie miasta na prawach powiatu.

Te wyniki nieco się różnią od wyników analizy udzielonych odpowiedzi na zadane pytania, choć występuje w ich określona zbieżność.

Wyniki badań ogólnopolskich.

	Czy statut przewiduje identyfikację głosujących radnych ?	
	TAK	NIE
Powiaty ziemskie	2,86%	97,14%
Powiaty grodzkie	30,30%	69,70%
Gminy miejskie	2,51%	97,49%
CAŁA POLSKA	11,89%	88,11%

W zbadanych statutach spotkaliśmy kilka rodzajów regulacji, które sugerujemy poddać rozważeniu, dla dokonania ewentualnej korekty we własnych regulacjach, jeśli organ stanowiący uzna wprowadzenie określonych zmian za właściwe i oczekiwane.

dokładnych wyników oceny stron BIP, czy też oceny treści statutu konkretnych jednostek. W ramach projektu stworzona została strona www.jawnosc.samorzadu.pl - zachęcamy do jej odwiedzenia. Chcąc szeroko promować dobre praktyki w zakresie jawności funkcjonowania organów stanowiących, zachęcamy do zapoznania się w czterech częściach raportu: część I – ocena zawartości stron BIP; część II – prezentacja dobrych praktyk; część III – ocena treści statutów; część IV - zalecenia dla przewodniczących rad, oraz pracowników biur rad. Całość raportu dostępna jest na stronie www.jawnosc.samorzadu.pl w zakładce „wiedza”.

INDYWIDUALIZACJA AKTU GŁOSOWANIA

Nawet jeżeli statut nie przewiduje imiennych głosowań jako zasady, co jak wiadomo zdarza się niezwykle rzadko, statut powinien przewidywać możliwość ujawnienia w protokole na wniosek radnego, jakie zajął on stanowisko w danej sprawie. Przykładowo:

- w powiecie Wieruszowskim § 35 ust. 3 pkt. 10 statut wprost określał taką możliwość: „każdy radny ma prawo zażądać, przed danym głosowaniem, aby w protokole ujęto, jak głosował - nie dotyczy to głosowania tajnego”².
- Podobna sytuacja miała miejsce w Cieszynie : „Wyniki głosowania jawnego odnotowuje się w protokole z sesji. Na życzenie radnego zaznacza się w protokole, w jaki sposób „głosował”³.

W badaniach postulowaliśmy –

POSTULAT 1. Wszystkie głosowania poza tajnymi, powinny mieć charakter imienny.

Zdajemy sobie sprawę, że postulat ten jest daleko idący, i bez zmiany ustawowej w tym zakresie trudno oczekiwać, by nagle gwałtownie wzrosła liczba jednostek stosujących ta zasadę. Niemniej jednak warto zwrócić uwagę, że postulat ten wcale nie jest odosobniony. **Kilka lat temu Prezydent R.P. przygotował projekt zmian w ustawach ustrojowych, które po szerokiej konsultacji społecznej miały stać się przedmiotem obrad Parlamentu. W proponowanych przez Prezydenta R.P. zmianach znalazła się również kwestia dotycząca sposobu głosowania w organie stanowiącym.** Według proponowanej wtedy wersji, art. 14 ust. 1 u.s.g. otrzymałby brzmienie:

„Uchwały rady gminy zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu imiennym, chyba że ustawa stanowi inaczej”⁴. Poza tym obecnie jedna z organizacji pozarządowych rozpoczęła działania mające na celu zebranie 100.000 podpisów pod obywatelskim projektem zmian w ustawach, które generalnie służyć mają poprawieniu funkcjonowania zasady jawności życia publicznego. Jedną z proponowanych zmian idzie również w kierunku, wprowadzenia obowiązkowych głosowań imiennych rady gminy i powiatu oraz sejmiku województwa; oraz wprowadzenia obowiązku publikowania w formie możliwym do odczytu maszynowego, w Biuletynie Informacji Publicznej, danych o imiennych głosowaniach radnych (gmina, powiat, województwo), w formie możliwej do odczytu maszynowego⁵.

W niektórych miastach mamy do czynienia z już obowiązującymi regulacjami wedle których wszystkie głosowania poza tymi, które są tajne z mocy ustawy, mają charakter głosowań imiennych.

- W Karpaczu „uchwały rady podejmowane są w głosowaniu jawnym imiennym, chyba że przepisy ustaw stanowią inaczej”⁶.
- W Łukowie formą głosowania jawnego jest głosowanie imienne⁷.
- W powiecie poznańskim „Jeżeli przepisy nie stanowią inaczej rad- ni głosują jawnie w sposób imienny, stosując elektroniczny system głosowania”. Jednocześnie w powiecie

2 § 35 ust. 3 pkt. 10 uchwała nr VIII/40/11 rady powiatu Wieruszowskiego z dnia 30 czerwca 2011r. w sprawie statutu powiatu wieruszowskiego.

3 § 25 ust. 4 statutu powiatu cieszyńskiego (uchwała nr XIII/95/11 rady powiatu Cieszyńskiego z dnia 27 wrze- śnia 2011 r.).

4 <http://www.prezydent.pl/dialog/fdp/samorząd-terytorialny-dla-polski/inicjatywy-ustawodawcze/projekt-ustawy-o-samorządzie/> data wejścia 11 luty 2015 r.

5 http://www.siecobywatelska.pl/1,473,zloz_podpis_pod_obywatelskimi_postulatami_zmian_w_prawie_sa- morządowym.html data wejścia 11 luty 2015.

6 § 53 ust. 1 statutu miasta Karpacz, uchwała nr XLI/253/05 z dnia 17 marca 2005 r.

7 § 58 ust. 1 statutu miasta Łuków, zał. do uchwały Nr IX/68/2003 z dnia 31 lipca 2003 r.

INDYWIDUALIZACJA AKTU GŁOSOWANIA

poznańskim: „Wydruk głosowania jawnego, imiennego stanowi załącznik do protokołu z sesji⁸.

- W powiecie pabianickim „Głosowanie jawne imienne przeprowadza się w każdym przypadku głosowania przyjęcia lub odrzucenia ostatecznej treści (po przyjęciu lub odrzuceniu wszystkich poprawek) pełnego tekstu uchwały przygotowanej w formie pisemnej”⁹.
- W Siemianowicach Śląskich „głosowanie jawne ma charakter imienny. Jednocześnie gdy głosowanie przy wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów nie jest możliwe, rada może odstąpić od zasady imienności głosowania¹⁰.

W Rybniku „Jawne głosowanie ma charakter imienny. W głosowaniu jawnym radni głosują przez podniesienie ręki oraz przy wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów”¹¹.

- W Jastrzębiu Zdroju „jawne głosowanie ma charakter imienny. W głosowaniu jawnym radni głosują przez podniesienie ręki i naciśnięciu przycisku oraz przy wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów”¹².

POSTULAT DRUGI. Każdy radny powinien mieć prawo zgłoszenia wniosku o głosowanie imienne.

Nawet jeżeli dana jednostka nie decyduje się na wprowadzenie zmian o których mowa w punkcie powyżej, czyli wprowadzenia generalnej zasady, że głosowania jawne są imienne, powinno się wprowadzić w katalogu wniosków formalnych, również możliwość żądania by konkretne głosowanie odbyło się w sposób imienny. Prawo do zgłoszenia wniosku w tym zakresie powinien mieć każdy członek organu stanowiącego.

W momencie pojawienia się tego typu wniosku istnieją trzy możliwe rozwiązania:

- organ stanowiący podejmuje w tym zakresie uchwałę, zwykłą większością głosów. Tym samym to rada decyduje czy zgadza się na wprowadzenie głosowania imiennego. Sytuacja taka ma miejsce np. w powiecie sztumskim: „Rada na zaakceptowany w głosowaniu wniosek radnego może zarządzić głosowanie jawne”¹³, oraz w mieście Puszczykowo: „Rada na wniosek radnego może zwykłą większością głosów postanowić o przeprowadzeniu głosowania imiennego”¹⁴. Podobna sytuacja występuje w mieście Kościan, gdzie w innych sprawach niż zbycie majątku stanowiącego własność gminy, oraz zaciąganie pożyczek i kredytów, głosowanie imienne stosuje się na wniosek radnego przyjęty przez radę w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów¹⁵.
- przewodniczący po pojawieniu się wniosku zapytuje radnych, czy ktoś jest przeciw. Jeżeli nie pojawiają się głosy przeciw, uznaje się wniosek radnego za przyjęty, i w głosowaniu którego wniosek dotyczył, radni głosują w sposób imienny.
- W razie poparcia wniosku przez określoną minimalnie w statucie liczbę radnych, nie przeprowadza się w tym zakresie głosowania, gdyż złożenie wniosku przez wymaganą liczbę radnych, samo w sobie powoduje obowiązek głosowania w trybie głosowania imiennego.

8 § 27 ust. 1 i 4 statutu powiatu poznańskiego. Uchwała Nr XXXVI/IV/2014 rady powiatu w Poznaniu z dnia 29 stycznia 2014 r. w sprawie ustanowienia Statutu powiatu Poznańskiego.

9 § 91a ust. 1 statutu powiatu Pabianickiego. Zał. do uchwały Nr XXV/62/03 z dnia 19 września 2003 r.

10 § 67 statutu miasta na prawach powiatu Siemianowice Śląskie, uchwała Nr 37/2011 z dnia 24 lutego 2011 r.

11 § 23 statutu miasta Rybnika, obwieszczenie rady miasta Rybnika z dnia 26 czerwca 2013 r., w/s ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały w/ uchwalenia statutu miasta Rybnika.

12 § 30 statutu miasta Jastrzębie-Zdrój, zał. Nr 1 do uchwały Nr V.43.2014 z dnia 24 kwietnia 2014 r.

13 § 35 statutu powiatu sztumskiego, zał. Nr 1 do uchwały Nr XII/54/2003 z dnia 23 sierpnia 2003 r.

14 § 20 statutu miasta Puszczykowo.

15 § 52 statutu Gminy Miejskiej Kościan.

INDYWIDUALIZACJA AKTU GŁOSOWANIA

Naszym zdaniem rozwiązanie drugie jest najwłaściwsze. Z jednej strony zapewnia się każdemu radnemu prawo do zgłoszenia inicjatywy, z pewnym z góry założeniem, że organ stanowiący wobec braku sprzeciwu, milcząco wyraża zgodę w tym zakresie. Z drugiej strony wyrażenie sprzeciwu wobec złożonej przez radnego propozycji, wymaga indywidualnego wyrażenia swojej woli przez konkretnego radnego, i w razie potrzeby odpowiedniej argumentacji swojego sprzeciwu. Oba te elementy pozwalają na prowadzenie dyskusji w tym zakresie w sposób jawny i w pełni zindywidualizowany, gdy chodzi o przedstawianą przez konkretnych radnych wolę odstąpienia od imiennego sposobu głosowania.

Przykładowo:

- W powiecie parczewskim „na wniosek co najmniej $\frac{1}{4}$ ustawowego składu rady przyjęty bezwzględna większością głosów, rada może wprowadzić głosowanie imienne z wyłączeniem spraw, w których ustawa wymaga głosowania tajnego”¹⁶.
- W powiecie słupskim „Głosowanie jawne imienne odbywa się na wniosek co najmniej 9 radnych zgłoszony na piśmie przewodniczącemu rady”¹⁷.
- W powiecie mińskim „na wniosek co najmniej $\frac{1}{4}$ ustawowego składu rady może być przeprowadzone głosowanie jawne imienne”¹⁸.
- W powiecie włoszczowskim „głosowanie imienne przeprowadza się na wniosek Przewodniczącego rady lub na wniosek co najmniej 5 radnych”¹⁹. Podobnie w mieście Sulmierzyce na wniosek co najmniej 5 radnych przewodniczący zarządza głosowanie imienne”²⁰.
- W powiecie obornickim „w sytuacjach, w których dopuszczalne jest głosowanie jawne, można je przeprowadzić również w formie imiennej na wniosek co najmniej 4 radnych”²¹.

POSTULAT TRZECI. Rady powinny przeprowadzać głosowania za pomocą urządzeń elektronicznych.

Od przyjętych metod głosowania należy jednak odróżnić instrumenty techniczne służące do ustalania wyników, najczęściej wykorzystujące systemy elektroniczne, które umożliwiają poznanie sposobu głosowania poszczególnych radnych. Oznacza to, że uzyskanie informacji na temat sposobu głosowania jest ograniczone sposobem liczenia głosów, a nie metodą głosowania. Skoro bowiem głosowanie radnych jest co do zasady jawne, to nie ma przeciwwskazań, aby imiennie określać sposób rozstrzygnięcia konkretnego problemu. Jak wynika z przeprowadzonych badań, **możliwość głosowania umożliwiającego radnym głosowanie elektroniczne wykorzystuje tylko 17% z przebadanych 619 jednostek** samorządu terytorialnego.

Głosowanie elektroniczne wykorzystywane jest najczęściej w jednostkach samorządu terytorialnego położonych w województwach: śląskim (33,3% - 22 z 66), zachodniopomorskim (27,6% - 8 z 29), pomorskim (20,0% - 8 z 40). Najrzadziej w województwach: świętokrzyskim

16 § 21 ust. 4 statutu powiatu parczewskiego, zał. Do uchwały Nr XXVII/124/2012 rady powiatu w Parczewie z dnia 30 sierpnia 2012 r.

17 § 33 ust.3 statutu powiatu Słupskiego, zał. do uchwały XXXII/244/2009 rady powiatu Słupskiego z dnia 30 czerwca 2009 r.

18 § 40 ust. 1 statutu powiatu mińskiego, zał. do uchwały Nr XL/266/2006, z dnia 26 stycznia 2006 r.

19 § 44 ust. 1 statutu powiatu włoszczowskiego, uchwała Nr XL/232/14 z dnia 27 marca 2014 r., w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Statutu powiatu Włoszczowskiego.

20 § 24 regulaminu rady Gminy w Sulmierzycach, stanowiącej zał. Nr 3 do statutu.

21 § 48 ust. 2 statutu powiatu obornickiego, zał. do uchwały Nr IX/55/03 z dnia 30 czerwca 2003 r.

INDYWIDUALIZACJA AKTU GŁOSOWANIA

(5,6% - 1 z 18) i podlaskim (7,4% - 2 z 27). Głosowanie w ten sposób stosują głównie miasta na prawach powiatu.

Głosowanie elektroniczne pozwala na bardziej sprawne liczenie głosów, ustalanie na bieżąco, czy w danym momencie występuje na sali wymagane ustawowo w quorum dla podejmowania uchwały. Wydaje się również, że znacznie skraca i usprawnia przebieg posiedzeń organów stanowiących. Jednocześnie zwracamy uwagę, że samo wprowadzenie elektronicznych głosowań, nie stanowi samo w sobie realizacji głównego postulatu jakim jest indywidualizacja zachowań poszczególnych radnych w trakcie głosowań. Jeżeli bowiem odpowiednie przepisy nie zobowiązują do zamieszczania jako załączników do protokołu, wydruków z konkretnych głosowań, samo wprowadzenie systemu elektronicznego nic w tym obszarze nie zmieni. Imienne wykazy głosowań radnych wraz ze wskazaniem przedmiotu głosowania powinny być podawane do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej niezwłocznie po zakończeniu posiedzenia rady.

Mamy do czynienia z dualnym wymiarem jawności głosowań w radzie: jawnością trybu głosowania, oraz jawnością indywidualizującą wyniki głosowania poszczególnych radnych. Jawność trybu głosowania wynika wprost z ustaw ustrojowych, które w sposób jednoznaczny stanowią o zasadzie, iż „uchwały rady gminy zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu jawnym, chyba że ustawa stanowi inaczej”. Wprowadzanie odmiennych regulacji w drodze zapisów statutowych jest prawnie zabronione. Nie można zatem w statucie zapisać możliwości przegłosowania przez radę zmiany trybu głosowania z jawnego na tajne, jeżeli ustawa wprost takiej możliwości nie przewiduje. W jednym z powiatów w woj. mazowieckim statut stanowi, iż przewodniczący rady udziela głosu poza kolejnością w sprawie wniosków formalnych, w szczególności dotyczących tajnego głosowania. Jeżeli miało by to oznaczać możliwość zmiany na wniosek radnych trybu głosowania z jawnego na tajny, zgodność tego typu regulacji z prawem powszechnie obowiązującym wydaje się wątpliwa. Jawność indywidualizująca wyniki głosowania oznacza możliwość zapoznania się z wynikami danego głosowania w sposób indywidualizowany wobec każdego z radnych, bez potrzeby bycia obecnym w trakcie samego aktu głosowania. Dlatego właśnie wprowadzenie elektronicznych głosowań, nie stanowi samo w sobie realizacji głównego postulatu jakim jest indywidualizacja zachowań poszczególnych radnych w trakcie głosowań. Powinno się bowiem niezwłocznie po zakończeniu sesji zamieszczać protokoły z poszczególnych głosowań na stronie BIP.

W tym miejscu pragniemy wskazać kilka wybranych regulacji, stanowiących naszym zdaniem pozytywny w tym zakresie wzorzec, będący wynikiem badań statutów jednostek samorządu terytorialnego objętych badaniem.

- W mieście Olsztyn „Wynik głosowania każdego radnego nad daną uchwałą wyświetlany jest na monitorach w sali sesyjnej, a także na innych urządzeniach poza salą sesyjną, o ile istnieje taka możliwość techniczna, poprzez wskazanie imienia i nazwiska radnego oraz wskazania czy był on „za”, „przeciw” czy „wstrzymał się”. Na monitorach w sali sesyjnej, a także innych urządzeniach poza salą sesyjną, o ile istnieje taka możliwość techniczna, wskazuje się tak- że imię i nazwisko radnych nieobecnych oraz tych którzy nie wzięli udziału w głosowaniu wraz ze wskazaniem „obecny niegłosujący” lub „nieobecny”²².
- W Krakowie „głosowanie jawne odbywa się przez podniesienie ręki, przy równoczesnym wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów. W przypadku głosowania przy pomocy

INDYWIDUALIZACJA AKTU GŁOSOWANIA

urządzenia do liczenia głosów, stosowną dokumentację głosowania załącza się do protokołu sesji”²³.

- W Płocku „protokół zawiera jako załączniki materiały omawiane na sesji oraz listy obecności osób zaproszonych, w tym radnych, biorących udział w sesji oraz wydruki głosowań nad wnioskami i uchwałami z elektronicznego systemu do głosowania (...)”²⁴.
- W Opolu „wyniki głosowań przeprowadzonych za pomocą elektronicznego urządzenia do głosowania zamieszcza się na stronie internetowej miasta Opola niezwłocznie po zakończonej sesji rady miasta Opola”²⁵.
- W Białymstoku „wydruk z głosowania jawnego z wykorzystaniem urządzenia do liczenia głosów stanowi załącznik do protokołu sesji”²⁶.
- W Rudzie Śląskiej głosowanie odbywa się przy pomocy elektronicznych urządzeń do głosowania i liczenia głosów. Z głosowania sporządzany jest wydruk zawierający listę wszystkich radnych ze wskazaniem radnych, którzy w głosowaniu oddali głos „za”, „przeciw”, „wstrzymujący się”, a także radnych, którzy nie brali udziału w głosowaniu i radnych nieobecnych²⁷.
- W powiecie lubińskim głosowanie jawne odbywa się z wykorzystaniem elektronicznego systemu do głosowania, i jednocześnie wszystkie głosowania jawne z wykorzystaniem elektronicznego systemu głosowania są imienne²⁸.
- W powiecie gnieźnieńskim „przy wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów wydruk przedstawiający wynik głosowania uwzględniający również personalizację głosowania (głosowanie imienne) załącza się do protokołu z obrad rady”²⁹.
- W powiecie chodzieskim „Jeżeli urządzenie do elektronicznego oddawania głosów generuje wydruk imienny z przeprowadzonego głosowania, to załącza się go do protokołu sesji”³⁰.

POSTULAT CZWARTY. Radny powinien mieć prawo pisemnego uzasadnienia swojego sposobu głosowania.

Sam akt głosowania jest oczywiście najważniejszy i stanowi integralny moment sprawowania funkcji przedstawicielskiej przez radnych. Istnieją jednak tego typu głosowania, w których wypowiedzenie się radnego za lub przeciw ma ogromne znaczenia dla całej społeczności. Warto zatem umożliwić każdemu zainteresowanemu radnemu, by w drodze pisemnego oświadczenia mógł wyjaśnić motywacje jakimi się kierował w trakcie głosowania w ten a nie inny sposób. Oświadczenie takie powinno być dołączone do protokołu z obrad rady. Rozwiązanie tego typu odnajdziemy w statucie powiatu Kędzierzyńsko – kozielskiego, w którym czytamy: „Każdy z radnych może zaznaczyć pisemnie swoje uzasadnienie, dlaczego głosował przeciw uchwale lub zgłosić zdanie odrębne. Takie oświadczenie dołącza się do protokołu sesji”³⁴⁶. W mieście Ustka kwestia ta została również rozszerzona do możliwości złożenia tzw. zdania odrębnego przez radnego w formie ustnej wypowiedzi: „Po głosowaniu radny może wydać oświadczenie (zdanie odrębne), którego czas trwania nie może przekroczyć 2 minut. Oświadczenie można również wnieść

23 § 38 ust. 2 statutu miasta Krakowa, uchwała Nr LXXV/732/05 z dnia 13 kwietnia 2005 r. w sprawie przyjęcia oraz ogłoszenia tekstu jednolitego Statutu miasta Krakowa.

24 § 25 ust. 1 zd. 1 statutu miasta Płocka, uchwała Nr 356/XXI/2012 z dnia 27 marca 2012 r.

25 § 17 ust. 3 regulaminu pracy rady miasta Opola, zał. Nr 5 do uchwały Nr XXIV/373/12, z dnia 29 marca 2012 r.

26 § 32 ust. 1 regulaminu rady miasta Białystok, zał. Nr 3 do statutu miasta Białystok.

27 § 21 statutu miasta Ruda Śląska, uchwała Nr 1182/LXX/2010, z dnia 1 października 2010 r.

28 § statutu powiatu Lubieńskiego, uchwała Nr XXXV/260/2013 z dnia 28 lutego 2013 r.

29 § 60 ust. 3 statutu powiatu Gnieźnieńskiego, uchwała Nr VI/50/2011 z dnia 31 marca 2011 r.

30 § 60 ust. 4 statutu Gminy Miejskiej w Chodzieży, uchwała Nr XXXVII/315/2013 z dnia 27 czerwca 2013 r.

INDYWIDUALIZACJA AKTU GŁOSOWANIA

na piśmie do protokołu”³⁴⁷. Podobna sytuacja ma miejsce w Radomiu, gdzie „po głosowaniu jawnym, jeżeli nie jest ono imienne, nad projektem uchwały bądź wnioskiem, radnemu przysługuje prawo do wyrażenia zdania odrębnego (votum separatum) w czasie nie dłuższym niż 30 sekund”³⁴⁸. Również w Olkuszu radny może złożyć votum separatum do każdej podjętej uchwały³⁴⁹.

W obszarze INDYWIDUALIZACJI GŁOSOWANIA REKOMENDOWALIŚMY w 2016 r. następujące zalecenia.

1. Organy stanowiące powinny wprowadzić zasadę głosowania za pomocą urządzeń elektronicznych. Wydruki z tak przeprowadzonych głosowań powinny być niezwłocznie udostępnione na stronie BIP po zakończeniu posiedzenia.
2. Wszystkie głosowania poza tajnymi z mocy ustawy, powinny
3. Jeżeli statut nie przewiduje zasady imiennego głosowania:
 - a) każdy radny powinien mieć prawo do zgłoszenia wniosku o głosowanie imienne.
 - b) Złożony wniosek w razie braku sprzeciwu żadnego z radnych nie powinien być poddawany pod głosowanie.
 - c) Każdy radny powinien mieć prawo zażądania ujawnienia w protokole jak głosował w danej sprawie.
 - d) Każdy radny powinien mieć prawo do pisemnego uzasadnienia swojego sposobu głosowania. Nie wyklucza to możliwości krótkiej wypowiedzi w tej sprawie przez każdego z radnych.

Dr Piotr Sitniewski, kierownik projektu www.jawnoscsamorzadu.pl

psitniewski@gmail.com

www.jawnosc.pl

13.11.2017 r.